

KS. ŁUKASZ PISZ
Sąd Biskupi w Sosnowcu
ORCID 0000-0003-3411-0446

DZIAŁANIE STRONY POZWANEJ NA ZWŁOKĘ POSTĘPOWANIA SĄDOWEGO A REALIZACJA SPRAWNEGO POSTĘPOWANIA SĄDOWEGO

Treść: Wstęp. – 1. Interpretacja kan. 1453 KPK. – 2. Założenia art. 6 k.p.c. – 3. Zestawienie art. 6 k.p.c. i kan. 1453 KPK. – 4. Nieobecność strony pozwanej w procesie kanonicznym – 5. Realia procesowe – Podsumowanie.

Wstęp

Próbując opisać współczesne społeczeństwo, a dokładniej tempo życia współczesnego człowieka, to moglibyśmy użyć sformułowania – szybkie. Jak zauważa w swoim artykule A. Burlita¹, człowiek żyje w ciągłym stresie związanym między innymi z niedoborem czasu. Można by powiedzieć, że współczesnemu człowiekowi nieustannie brakuje czasu. Wobec coraz szybszego tempa życia zarówno prawodawca państwowy, jak i kościelny, kładzie nacisk na to, aby procesy przed sądami nie przeciągały się zbyt długo, aby z tego powodu nie powstała dodatkowa szkoda dla ludzi.

Ci, którzy prowadząc swoje procesy w sądach zarówno państwowych, jak i kościelnych, mają w tym swój interes prawny. Nierzadko działania i plany na dalsze życie często zależą od końcowych postanowień lub wyroków sądowych. Może to np. dotyczyć orzeczenia rozwodu cywilnego czy stwierdzenia nieważności małżeństwa,

¹ A. BURLITA, „Człowiek pośpiechu” – o problemach z czasem współczesnego konsumenta, *Studia Ekonomiczne. Zeszyty Naukowe*, nr 254 (2016), s. 40-49.

a przez to co za tym idzie możliwość zawarcia nowego małżeństwa cywilnego lub kanonicznego. Wychodząc naprzeciw oczekiwaniom współczesnego człowieka prawodawca, zarówno państwowy, jak i kościelny, ustanawia określone ramy czasowe dla procesów sądowych. Określenie przez prawodawcę terminów na rozstrzygnięcie sprawy lub zawarcie zapisu w akcie prawnym, aby proces nie trwał przesadnie długo, z uszczerbkiem dla sprawiedliwości oraz dotarcia do poznania prawdy, jest próbą dostosowania się do życia współczesnego człowieka.

Niniejszy artykuł ma na celu przedstawienie, czy w realiach procesu przed sądem kościelnym to zadanie jest możliwe do zrealizowania, a więc czy zgodnie z tym, co założył prawodawca, trybunały sądowe I instancji są w stanie dotrzymać zadeklarowanych terminów. Obok głównego założenia, dotyczącego sądów kościelnych, zostaną także wskazane założenia sądów państwowych na przykładzie art. 6 Kodeksu Postępowania Cywilnego² z ich realizacją sprawnego postępowania sądowego.

1. Interpretacja kan. 1453 KPK

Prawodawca kościelny w myśl łacińskiej sentencji *salus animarum seprena lex* chce, aby osoby dochodzące swoich praw na drodze sądowej mogły to uczynić i mieć pewność, że cały proces będzie prowadzony zgodnie z prawem, a więc będzie on przeprowadzony sprawnie bez uszczerbku dla sprawiedliwości.

Dlatego w odniesieniu do całego procesu, a nie jego poszczególnych części, ustawodawca kościelny w kan. 1453 KPK postanawia: „sędziowie i sądy mają troszczyć się o to, by wszystkie sprawy zostały zakończone jak najszybciej, bez uszczerbku dla sprawiedliwości, tak żeby w sądzie pierwszej instancji nie przeciągały się ponad rok, w sądzie drugiej instancji zaś ponad sześć miesięcy”. Interpretacja powyższego kanonu wydaje się sprawą oczywistą. Instrukcja *Dignitas connubii* w art. 72 powtarza powyższy kanon. W komentarzu do

² Ustawa z dnia 17 listopada 1964 - Kodeks Postępowania Cywilnego (Dz. U. 1964, nr 43, poz. 296 z późn. zm.). (Dalej dzieło cyt.: k.p.c.)

tego artykułu, a co za tym idzie do samego kanonu, została zwrócona uwaga, że wszelkie zawinione opóźnienia procesowe mogą być pojmowane jako niesprawiedliwość. Nieco dalej autor tego komentarza zwraca jednak uwagę, że szybkie zakończenie postępowania procesowego nie może przynieść uszczerbku dla sprawiedliwości³.

Dla usprawnienia postępowania procesowego prawodawca daje stronom określony prawem czas na podjęcie działania. Możemy mieć do czynienia z terminami ustawowymi (a więc wyznaczonymi przez ustawę), terminami sądowymi (wyznaczonymi przez sąd lub sędziego) oraz terminami umownymi (np. ustalonymi przez strony i ogłoszonymi przez sędziego)⁴. O terminach procesowych i ich znaczeniu dla sprawy traktuje również Instrukcja *Dignitas connubii*. Art. 81-83 stanowią o znaczeniu nie tylko samych terminów dla procesu, lecz także nakładają na sędziego ich respektowanie, a w przypadku, kiedy to on musi nałożyć terminy procesowe dla stron, aby uwzględnić naturę każdej czynności. Precyzując, zarówno kodeks jak i instrukcja rozgraniczają dwa rodzaje terminów – ustawowe i te nałożone przez sędziego. Odnosząc się do drugiej kwestii, sędzia ustalając terminy dla stron winien uwzględnić, dla jakich czynności procesowych jest ten termin przeznaczony, aby strona mogła swobodnie skorzystać z przysługujących jej praw, a także została zachowana sprawiedliwość procesowa⁵.

Wydaje się rzeczą słuszną działanie ustawodawcy kościelnego, który niejako „z góry” narzuca pewne terminy, wymuszając tym samym działanie, czy to ze strony przewodniczącego trybunału, czy

³ Por. W. KIWIOR, *Zasady działania sądów; Urząd sędziego i innych pracowników sądów*, w: Komentarz do Instrukcji procesowej „*Dignitas connubii*”, red. T. Rozkrut, Sandomierz 2007, s. 132.

⁴ Por. T. GAŁKOWSKI, *Terminy i odroczenia sądowe w procesie o stwierdzenie nieważności małżeństwa*, *Ius Matrimoniale* 32 (2021) nr 1, s. 112.

⁵ Por. W. KIWIOR, *Zasady działania sądów; Terminy i odroczenia sądowe*, w: Komentarz do Instrukcji procesowej „*Dignitas connubii*”, red. T. Rozkrut, Sandomierz 2007, s. 132.

też stron procesowych⁶. Działanie takie powoduje, że zarówno sędzia przewodniczący, jak i strony mogą wymuszać na drugiej stronie podjęcie odpowiednich działań. W przypadku sędziego, który wyznacza stronom czas na ustosunkowanie się np. do skargi procesowej lub przedstawienie nowych dowodów lub podanie nowych świadków, określenie tych terminów sprawia, że po ich upływie sędzia może wydać dekret rozpoczynający kolejne etapy postępowania procesowego.

2. Założenia art. 6 k.p.c.

Zwróćmy następnie uwagę na działania w tym zakresie polskich sądów w kwestii szybkości postępowania i tego, jak podchodzą do przepisów prawa. Punktem odniesienia będzie art. 6 kodeksu postępowania cywilnego, który niejako odpowiada założeniom kan. 1453 KPK.

Należy zaznaczyć, że ów kodeks postępowania cywilnego został znowelizowany⁷ w 2019 r. Jednym z zakładanych celów nowelizacji miało być usprawnienie i przyspieszenie postępowania w sprawach cywilnych. Miało się to odbywać poprzez planowanie z góry podejmowanych czynności w toku procesu, w szczególności w ramach przygotowawczych oraz sporządzanych planów rozpraw⁸.

Nie można w tym miejscu nie wspomnieć o ustawie zasadniczej, a więc Konstytucji RP⁹ i zawartym tam art. 45 ust. 1. Wspomniany artykuł stanowi: „Każdy ma prawo do sprawiedliwego i jawnego rozpatrzenia sprawy bez nieuzasadnionej zwłoki przez właściwy, niezależny, bezstronny i niezawisły sąd”. Konstytucyjne prawo do sądu przysługuje każdemu obywatelowi Polski oraz obcokrajowcom i bezpaństwowcom, nadto nie tylko osobom fizycznym, lecz także

⁶ Por. T. GAŁKOWSKI, *Terminy i odroczenia sądowe w procesie o stwierdzenie nieważności małżeństwa*, Ius Matrimoniale 32 (2021) nr 1, s. 113.

⁷ Ustawa z dnia 4 lipca 2019 r. o zmianie ustawy - Kodeks postępowania cywilnego oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. 2019, poz. 1469).

⁸ Por. M. MĘDRAŁA, *Zasada szybkości postępowania w sprawach z zakresu prawa pracy po nowelizacji k.p.c.*, Przegląd prawa i administracji 124 (2021), s. 85.

⁹ Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r. (Dz. U. 2009, nr 114, poz. 946).

osobom prawnym i innym jednostkom organizacyjnym, a także jednostkom, którym nie przysługuje osobowość prawna¹⁰. Prawodawca nie tylko daje każdemu prawo do dostępu do sprawiedliwości na drodze sądowej, także zabezpiecza to prawo dodatkowym zapisem. Art. 77 ust. 2 Konstytucji RP prawodawca stanowi, że Ustawa nie może nikomu zamykać drogi sądowej dochodzenia naruszonych wolności lub praw.

Art. 6 § 1 k.p.c. stanowi: „Sąd powinien przeciwdziałać przewlekaniu postępowania i dążyć do tego, aby rozstrzygnięcie nastąpiło na pierwszym posiedzeniu, jeżeli jest to możliwe bez szkody dla wyjaśnienia sprawy”. W dzisiejszych czasach dość kluczowymi dla budowania wizerunku organów władzy publicznej – w tym wymiaru sprawiedliwości – jest jakość i efektywność działania. Istotne w tej kwestii będą czas postępowania (a więc jego szybkość), sposób zorganizowania postępowania (czyli jego sprawność) oraz trafność rozstrzygnięć w korelacji z kosztami postępowania (efektywność)¹¹. Budowanie zaufania społecznego przez organy władzy to kierowanie się ideą sprawiedliwości proceduralnej, w której jednym z kluczowych elementów jest terminowe rozstrzygnięcie sprawy. Wiadomą rzeczą jest fakt, że należy tu pogodzić z jednej strony oczekiwania stron co do możliwie jak najszybszego zakończenia ich sprawy, a z drugiej strony obowiązek zachowania i przestrzegania norm gwarantujących dochowanie sprawiedliwości¹².

Nawiązując do art. 6 k.p.c. nie można nie wspomnieć o innym artykule, który nakłada obowiązek na strony procesowe, że skoro w danego faktu, sprawy sądowej wyciągają dla siebie skutki prawne,

¹⁰ J. MICHAŁSKA, „Sprawa” – pojęcie definiowane w oparciu o art. 45 ust. 1 Konstytucji RP, w: Dookoła Wojtek. Księga pamiątkowa poświęcona Doktorowi Arturowi Wojciechowi Preisnerowi, red. R. Balicki, M. Jabłoński, Wrocław 2018, s. 506.

¹¹ Por. K. FLAGA-GIERUSZYŃSKA, *Szybkość, sprawność i efektywność postępowania cywilnego – zagadnienia podstawowe*, Zeszyty Naukowe KUL 60 (2017), nr 3, s. 5n.

¹² Por. J. OLSZANOWSKI, *Zasada szybkości postępowania administracyjnego w wybranych krajach skandynawskich i Polsce*, *Ruch prawniczy, ekonomiczny i socjologiczny* LXXXI (2019) nr 3, s. 115.

winny same dostarczyć na to odpowiednie dowody na potwierdzenie swojej tezy powództwa¹³.

Próbując dokonać podsumowania tego fragmentu niniejszego artykułu możemy dojść do przekonania, że nie da się jednoznacznie przypisać do danego procesu tych pożądaných cech, jak rzetelność, efektywność i jakość. Wynika to z faktu, że ma na niego wpływ duża liczba czynników zewnętrznych. Wobec powyższego jedynie od samych uczestników procesu, zwłaszcza stron procesowych, które będą działały dla dobra wspólnego, będzie zależało, czy ów proces spełni wymagane przez prawodawcę polskiego założenia rzetelności, efektywności i jakości¹⁴. Zagadnienie szybkości postępowania jest znane nie tylko postępowaniu cywilnemu. Także prawo pracy zna to pojęcie. Ma ono tym szczególniejsze znaczenie, że często dotyczy spraw związanych z wynagrodzeniem pracowników, a przez to utrzymaniem rodziny danego pracownika¹⁵.

Prawodawca państwowy zwraca uwagę na unikanie przewlekłości w postępowaniu sądowym w wielu miejscach. Stosowne odniesienia można znaleźć nie tylko w kodeksie postępowania cywilnego lecz także np. w kodeksie postępowania administracyjnego¹⁶. We wspomnianym kodeksie szczególnie wartym podkreślenia jest art. 12. Zgodnie z tym artykułem organy administracji publicznej powinny działać w sprawie wnikliwie i szybko, posługując się możliwie najprostszymi środkami prowadzącymi do jej zakończenia, a tam, gdzie nie jest wymagane gromadzenie materiału dowodowego, sprawa winna być sfinalizowana niezwłocznie¹⁷.

¹³ Por. art. 232 k.p.c.

¹⁴ Por. K. FLAGA-GIERUSZYŃSKA, *Szybkość, sprawność i efektywność postępowania cywilnego – zagadnienia podstawowe*, Zeszyty Naukowe KUL 60 (2017), nr 3, s. 18.

¹⁵ Por. M. MĘDRAŁA, *Zasada szybkości postępowania w sprawach z zakresu prawa pracy po nowelizacji k.p.c.*, Przegląd prawa i administracji 124 (2021), s. 86.

¹⁶ Ustawa z dnia 14 czerwca 1960 r. Kodeks Postępowania Administracyjnego (Dz. U. z 2013 r., poz. 267 ze zm.) dalej k.p.a.

¹⁷ Por. T. BRZEZICKI, M. ŻMUDA, *Szybkość postępowania a koszty załatwienia sprawy na przykładzie działalności samorządowych kolegiów odwoławczych*, Studia z zakresu nauk prawnoustrojowych. Miscellanea 4 (2014), s. 10.

3. Zestawienie art. 6 k.p.c. i kan. 1453 KPK

Zarówno strony, jak i uczestnicy postępowania sądowego zobowiązani są do przedstawiania wszelkich faktów i okoliczności bez zwłoki, tak aby postępowanie mogło być przeprowadzone sprawnie i szybko¹⁸. Stanowi o tym także art. 6 § 2 k.p.c. W artykule tym prawodawca polski zobowiązał strony, aby bez zwłoki przedstawiały dowody i fakty.

Zatem zarówno po stronie sędziego, jak i stron leży troska o to, aby postępowanie procesowe zostało szybko zakończone, bez szkody dla dotarcia do prawdy. Dlatego tak ważne jest, w jaki sposób strony procesowe i inni uczestnicy postępowania podejmują swoje czynności, a także ważna jest współpraca każdej osoby zaangażowanej w proces.

Kluczowe w tym zestawieniu jest również wspomniane wyżej dążenie do prawdy oraz zapewnienie stronom prawa do obrony. Dlatego też szybkość postępowania nie może odbywać się kosztem niewyjaśnienia istotnych dla rozstrzygnięcia okoliczności¹⁹. Prawodawca państwowy wprost zaznacza to w art. 3 k.p.c., który stanowi: „Strony i uczestnicy postępowania obowiązani są dokonywać czynności procesowych zgodnie z dobrymi obyczajami, dawać wyjaśnienia co do okoliczności sprawy zgodnie z prawdą i bez zatajania czegokolwiek oraz przedstawiać dowody”.

4. Nieobecność strony pozwanej w procesie kanonicznym

Jednym z powodów opóźnień w procesach sądowych jest niestawienie strony pozwanej lub odwołanie w czasie swojego przybycia do siedziby trybunału sądowego. Nieobecność strony pozwanej w procesie może wynikać z wielu powodów. Zarówno w sądzie państwowym, jak i kościelnym niestawienie strony pozwanej ma istotny wpływ na tempo samego procesu. Spróbujmy na wstępie wskazać rodzaje tej nieobecności i jej ewentualne skutki dla przebiegu procesu.

¹⁸ Por. K. FLAGA-GIERUSZYŃSKA, *Szybkość, sprawność i efektywność postępowania cywilnego – zagadnienia podstawowe*, Zeszyty Naukowe KUL 60 (2017), nr 3, s. 6.

¹⁹ Por. K. FLAGA-GIERUSZYŃSKA, *Szybkość, sprawność i efektywność postępowania cywilnego – zagadnienia podstawowe*, Zeszyty Naukowe KUL 60 (2017), nr 3, s. 7.

Rozważając powody, dla których strona pozwana nie uczestniczy bądź nie chce uczestniczyć w procesie, należy zwrócić uwagę na zapis art. 95 § 1 DC²⁰, który stanowi, że w celu łatwiejszego odkrycia prawdy i lepszego zagwarantowania prawa do obrony jest bardzo wskazane, aby obydwój małżonkowie wzięli udział w procesie.

Proces o stwierdzenie nieważności małżeństwa jest powiązany z dobrem publicznym, natomiast prawo do obrony jest prawem prywatnym. W typowej sytuacji jeden z małżonków wnosi sprawę o nieważność swojego małżeństwa do sądu kościelnego. Drugi z małżonków wobec takiego działania może zająć dowolną pozycję procesową: może sprzeciwić się petycji strony powodowej, może stać się współaktorem, może zwyczajnie wziąć udział w procesie jako strona pozwana albo zdać się na sprawiedliwość trybunału i tym samym w ogóle nie uczestniczyć w procesie²¹.

P. Majer w swoim artykule wymienia trzy rodzaje nieobecności strony pozwanej w kanonicznym procesie o nieważność małżeństwa. Pierwsza to nieobecność niezawiniona, kiedy strona pozwana nie wie o toczącym się procesie, druga to nieobecność zawiniona, czyli dobrowolna, gdy strona pozwana wie o toczącym się procesie, ale nie reaguje w żaden sposób, i wreszcie trzecia, zdanie się na sprawiedliwość trybunału, gdy strona wie o toczącym się procesie, odpowiada na wezwane sądowe, ale jednocześnie zaznacza, że nie zamierza brać udziału w toczącym się postępowaniu²². W dalszej części artykułu P. Majer rozwija poszczególne rodzaje nieobecności strony pozwanej w procesie. Na potrzeby tego artykułu należy rozważyć drugą opcję, gdy strona pozwana wie o procesie, ale nie podejmuje działań. Jednym z przyczyn takich działań strony pozwanej może

²⁰ Pontificium Consilium de Legum Textibus, *Instructio servanda a tribunalis dioecesanis et interdioecesanis in pertractandis causis nullitatis matrimonii (Dignitas connubii)*, w: *Communicationes* 37 (2005), s. 11-92.

²¹ Por. M. BIDER, G. ERLEBACH, *Kwestia momentu procesowego uznania pozwanego nieobecnym w procesie o nieważność małżeństwa*, *Roczniki Nauk Prawnych*, T XXI (1) 2011, s. 194.

²² P. MAJER, *Niestawiennictwo strony pozwanej w procesie o stwierdzenie nieważności małżeństwa*, *Ius Matrimoniale* 7 (13) 2002, s. 168n.

być jej błędne przekonanie, że w taki sposób utrudni postępowanie. Jednakże prawodawca kościelny w kan. 1592 § 1 uprawnia sędziego do uznania strony pozwanej za nieobecną w procesie i nakazać dalsze postępowanie aż do wydania wyroku kończącego postępowanie i do jego wykonania. Notyfikacja takiego postanowienia stronie pozwanej może ją skłonić do podjęcia działań, gdyż jej błędne przekonanie o utrudnieniu procesu okaże się błędne. Mimo takiego działania ze strony sędziego cały czas należy mieć na uwadze kan. 1593 § 1, który zezwala stronie pozwanej na przedstawienie w późniejszym czasie wniosków i dowodów, z zachowaniem kan. 1600, jednak sędzia winien czuwać, aby działania strony pozwanej nie miały na celu wydłużenia procesu, a co za tym idzie niekoniecznej zwłoki w samym procesie²³.

Zachowanie strony pozwanej, która nie reaguje na pisma z sądu, ale je odbiera, jest uważane przez komentatorów tego zagadnienia za milczące zrzeczenie się prawa do obrony. Co ważne, podjęcie wobec takiej deklaracji strony pozwanej przez sędziego decyzji o wydaniu dekretu nieobecności strony pozwanej jest działaniem zgodnym z prawem, ponieważ nie pozbawia strony pozwanej jej prawa do obrony²⁴.

Dlatego mówiąc o nieobecności strony pozwanej i ewentualnym jej działaniu na zwłokę procesu należy odnieść się także do zapisu art. 132 DC. Artykuł ten stanowi, że sędzia winien kontynuować prowadzenie sprawy zaznaczając jednocześnie w aktach sprawy podjęte działania zmierzające do ustalenia adresu zamieszkania strony pozwanej, aby móc skutecznie powiadomić ją o toczącym się postępowaniu sądowym.

W komentarzu do tego artykułu H. Stawniak stwierdził, że dotarcie do prawdy obiektywnej jest uzależnione w dużej mierze od obecności w procesie obu stron. Nawiązując do kan. 1511 KPK zaznaczył, że tym istotniejsze jest nawiązanie kontaktu ze stroną

²³ Por. art. 138 DC.

²⁴ Por. M. BIDER, G. ERLEBACH, *Kwestia momentu procesowego uznania pozwanego nieobecnym w procesie o nieważność małżeństwa*, *Roczniki Nauk Prawnych*, T XXI (1) 2011, s. 194.

pozwaną, gdyż pominięcie tego może skutkować nieważnością czynności procesowych²⁵.

5. Realia procesowe

Patrząc na realia życiowe i procesowe można dojść do przekonania, że zastosowanie założonego przez ustawodawcę tempa procesowego z zapewnieniem dojścia do prawdy i prawa do obrony dla drugiej strony jest trudne do zrealizowania. Biorąc po uwagę treść artykułu p. Burlity, gdzie, jak czytamy, człowiek narzeka na ustawiczny brak czasu, może stanowić pierwszą przeszkodę. Wystarczy, że osoba wezwana na przesłuchanie przykładowo zapomni zapisać termin w kalendarzu, a przez to wziąć wolne z pracy czy znaleźć na ten dzień osobę do opieki na dzieckiem. Powyższe będzie stanowiło pretekst do przełożenia przesłuchania o kilka dni lub tygodni do przodu. Tutaj mówimy o stronie powodowej albo o świadku. Z kolei strona pozwana w procesie może lekceważyć obowiązek stawienia się na wezwanie i świadomie przesuwając termin wezwania na kolejne dni lub tygodnie, co również będzie powodowało zwłokę w postępowaniu sądowym.

Nawet w przypadku, gdy strona pozwana lub świadek zwlekają ze stawiennictwem w siedzibie sądu w celu złożenia zeznań, sędzia może zarządzić dalsze postępowanie. Ustawodawca przewidział, że możliwe jest tego typu zachowanie, zwłaszcza niestawiennictwa z strony pozwanej. Ustawodawca kościelny w kan. 1592 KPK postanawia, że jeśli strona pozwana nie stawi się na przesłuchanie i nie usprawiedliwi swojej obecności, wówczas przewodniczący może orzec jej nieobecność w procesie i procedować dalej, aż do wydania wyroku. Należy tutaj zaznaczyć, że taki dekret nieobecności strony nie pozbawia jej prawa do obrony na późniejszym etapie procesu, gdzie granicą wznowienia takiego działania jest wydanie wyroku (por. kan. 1592 § 1 KPK).

Można także wstrzymać się z wydaniem dekretu nieobecności wobec strony pozwanej, która odbiera powiadomienia wzywające

²⁵ POR. H. STAWIAK., w: Komentarz do Instrukcji procesowej „Dignitas connubii”, red. T. Rozkrut, Sandomierz 2007, s. 202.

ją na przesłuchanie i stale prosi o jego przesuwanie. Należy się zastanowić, czy sędzia nie powinien wydać kolejnego dekretu, czyli dekretu powołania świadków. Taka sytuacja może uświadomić stronie pozwanej, że jej nieobecność lub ciągłe przekładanie terminu nie spowodują zatrzymania procesu lub jego mocnego opóźnienia. Takie działanie sędziego może sprawić, że strona pozwana zdecyduje się stawzić w siedzibie sądu biskupiego na przesłuchanie. Niestawiennictwo strony pozwanej, gdy sędzia wyda dekret o wezwaniu świadków, może stanowić pretekst do wydania dekretu o nieobecności strony pozwanej w procesie o stwierdzenie nieważności małżeństwa.

Warto przy tej kwestii zaznaczyć, że w przypadku, gdyby strona pozwana postanowiła się nagle włączyć w postępowanie procesowe przed sądem kościelnym, gdy zostało zadekretowane zamknięcie postępowania dowodowego, to wówczas należy rozważyć, czy to działanie nie ma na celu przedłużenia całego postępowania i działania na szkodę strony powodowej²⁶. W takim przypadku do przewodniczącego należy ocena działania strony pozwanej.

Podsumowanie

Prowadzone postępowanie sądowe zarówno sądu kościelnego, jak i państwowego, nie powinno być rozciągnięte w czasie, ponieważ często od postanowienia końcowego zależy pozycja danego człowieka w świetle prawa państwowego lub kościelnego, choćby w kwestii rozwodu cywilnego lub na forum kościelnym stwierdzenia nieważności małżeństwa – a przez to możliwość zawarcia nowego małżeństwa. Jednak rzeczywistość często odbiega od tego, czego oczekuje prawodawca. Przewlekłość procesu nie zawsze wynika z ewentualnego zaniedbania sędziego, ale jest często wynikiem opieszałości, najczęściej strony pozwanej, chcącej utrudnić postępowanie przed sądem kościelnym. Wniosek, jaki można wysunąć, to takie działanie prowadzącego proces sądowy, aby nie dał stronie pozwanej możliwości działania na zwłokę procesową przy jednoczesnym zachowaniu dla

²⁶ Por. T. GAŁKOWSKI, *Terminy i odroczenia sądowe w procesie o stwierdzenie nieważności małżeństwa*, *Ius Matrimoniale* 32 (2021) nr 1, s. 116.

strony pozwanej jej prawa do obrony. Służyć temu mają pisma z określonym terminem na działanie lub pismo, w którym strona pozwana zostanie poinformowana, że jeśli w wyznaczonym terminie nie podejmie działań, to może zostać uznana za nieobecną w procesie i że proces będzie się toczył dalej.

Defendant's actions to delay court proceedings and the implementation of efficient court proceedings

The faster a modern person achieves their goals, the more satisfied they are. A similar pattern can be observed in court proceedings. A person who brings a case to court in accordance with the law can expect their case to be heard quickly and fairly. However, circumstances that arise during the proceedings may have the opposite effect to that expected. The actions of the defendant may lead to delays in the proceedings. Therefore, the legislator sets procedural deadlines that oblige both the judge and the parties to the proceedings to take certain necessary actions. If the parties fail to act within the time limit set by law or by the judge, the judge presiding over the proceedings may, in accordance with the law, take further procedural steps. Such action by the judge is an action that affects the efficient conduct of the court proceedings.

Słowa kluczowe: terminy sądowe; strony procesowe; sąd; zwłoka w postępowaniu

Keywords: Court time limits; litigants; court; delay in the process

NOTA O AUTORZE

Ks. dr Łukasz Pisz – absolwent Wydziału Prawa Kanonicznego Uniwersytetu Kard. Stefana Wyszyńskiego w Warszawie. Sędzia Sądu Biskupiego w Sosnowcu. Zainteresowania naukowe: prawo wyznaniowe, relacja państwo – Kościół, prawo małżeńskie.